

Vurdering af dyrevelfærd i en husdyrbesætning

hvad er det, og hvem har glæde af det?

Sørensen, Jan Tind; Houe, Hans; Rousing, Tine; Sandøe, Peter

Published in:

Vurdering af dyrevelfærd i en husdyrbesætning

Publication date:

2013

Document version

Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):

Sørensen, J. T., Houe, H., Rousing, T., & Sandøe, P. (2013). Vurdering af dyrevelfærd i en husdyrbesætning: hvad er det, og hvem har glæde af det? I J. T. Sørensen, H. Houe, T. Rousing, & P. Sandøe (red.), *Vurdering af dyrevelfærd i en husdyrbesætning* (s. 7-13). Center for Bioetik og Risikovurdering.

VURDERING AF DYREVELFÆRD I EN HUSDYRBESÆTNING

Redaktører:
Jan Tind Sørensen
Hans Houe
Tine Rousing
Peter Sandøe

CENTER FOR BIOETIK OG RISIKOVURDERING

FORORD

Der er et udbredt ønske om at sikre en god velfærd for landbrugets produktionsdyr. Samtidig er der en voksende erkendelse af, at dyrenes velfærd ikke alene sikres af gode rammer for produktionen. For eksempel kan niveauet af produktionssygdomme og dødelighed variere meget afhængig af landmandens evne til at passe sine dyr. Derfor er der brug for redskaber til vurdering af dyrevelfærd på den enkelte besætning. Disse kan blandt andet anvendes af myndigheder i deres arbejde for at fremme god dyrevelfærd hos landbrugets produktionsdyr.

Aarhus Universitet (AU), Københavns Universitet (KU) og Danmarks Tekniske Universitet (DTU) har i samarbejde, og finansieret af Fødevareministeriets Fødevareforskningsprogram 2008, gennemført projektet: *Dyrevelfærd i besætninger – et samspil mellem husdyrbrugere og myndigheder (2009-2013)*. I projektet, som i denne bog benævnes *Dyrevelfærdsprojektet*, har forskerne udviklet og evalueret redskaber, som kan bruges til at udpege svine- og kvægbesætninger, hvor der er risiko for, at besætningerne har dyrevelfærdsproblemer. Desuden er der forsket i redskaber, som kan bruges til at vurdere dyrevelfærden samlet set. Endelig er der sat fokus på samspillet mellem husdyrbrugere og myndighederne, når dyrevelfærdslovgivningen kontrolleres, og mulighederne for at inddrage velfærdsvurderinger i velfærdskontrollen er diskuteret.

I 2010 etablerede Fødevarestyrelsen i samarbejde med KU og AU Videncenter for Dyrevelfærd (ViD). Mange projekter igangsat af ViD har til formål at udvikle redskaber til vurdering af

dyrevelfærd. I 2013 igangsatte de samme tre aktører som opfølgning på Veterinærforlig II et fireårigt projekt, der har til formål at udvikle velfærdsvurderingsindekser for dansk mælke- og svineproduktion. *Dyrevelfærdsprojektet* udgør et væsentligt grundlag for disse fremadrettede projekter.

Bogen indledes med en kort gennemgang af dyrevelfærdsbegrebet samt, hvordan det kan måles ved brug af forskellige indikatorer. De efterfølgende kapitler beskriver, hvordan forskellige typer af information og data vedrørende dyrene og deres rammer kan indgå, kombineres og ikke mindst aggregeres i en velfærdsvurdering. Mulighederne for at anvende velfærdsvurderinger i kontrolsammenhæng diskuteres på baggrund af antropologiske studier i den aktuelle velfærdskontrol. Beskrivelserne ledsages af mange konkrete eksempler fra *Dyrevelfærdsprojektet*. Bogen inddrager endvidere resultater fra et ph.d.-projekt ved KU, som er gennemført parallelt med *Dyrevelfærdsprojektet*.

Vi håber at bibringe læseren et overblik over de muligheder og begrænsninger, der er ved brug af den megen forskellig information, der er tilgængelig, eller kan gøres tilgængelig som grundlag for vurdering af dyrevelfærd på besætningsniveau.

November 2013
Jan Tind Sørensen
Hans Houe
Tine Rousing
Peter Sandøe

1. VURDERING AF DYREVELFÆRD I EN HUSDYRBESÆTNING. HVAD ER DET, OG HVEM HAR GLÆDE AF DET?

Jan Tind Sørensen, Hans Houe, Tine Rousing og Peter Sandøe

Hvorfor vurdere dyrevelfærd på besætningsniveau?

Forskning og lovgivning omkring dyrevelfærd har traditionelt fokuseret på dyrenes miljø i bred forstand. Miljø forstås her som indretning af stalde, forhold på eventuelle udearealer, brug af forskellige former for indgreb, såsom halekupering på grise, samt metoder til fodring og lignende. Dyrenes miljø kaldes her for produktionssystemet. Forskellige elementer af produktionssystemer er løbende blevet forbudt, fordi dyrenes velfærd i de pågældende systemer er vurderet til at være uacceptabel. For eksempel er systemer med etagegrise, opbundne kalve, fiksering af drægtige søer og traditionelle bure til høns blevet forbudt. Samtidig er der også blevet stillet krav om forbedring af miljøet, herunder krav til siddepinde i bure til høns og krav om rodemateriale til svin. Forskning i dyrevelfærd har i mange år været fokuseret på undersøgelse af forskellige aspekter af eksisterende produktionssystemer og udvikling af nye systemer, som i højere grad end de eksisterende tilgodeser dyrenes behov.

Et godt produktionssystem kan være en forudsætning for god dyrevelfærd, men er imidlertid ikke en garanti herfor. Det har længe været kendt, at ligesom produktions- og sundhedsniveau i ens systemer kan være forskellig, så kan dyrevelfærden også være det. Dyrenes velfærd er i høj grad bestemt af, hvordan den daglige fodring, pasning, overvågning og håndtering bliver gennemført. Det er ikke godt nok kun at kende systemets muligheder og begrænsninger for at kunne sige, hvordan dyrene har det. Produktionsdyrenes velfærd bestemmes således af

samspillet mellem dyr, management og system, og dette samspil er kompliceret. Der er derfor behov for at kunne vurdere dyrenes velfærd på besætningsniveau.

En velfærdsvurdering på besætningsniveau giver husdyrbrugeren en mulighed for at få et overblik over husdyrevelfærden i hans/hendes besætning. Også hvis formålet med velfærdsvurderingen er offentlig kontrol, vil besætningen være den relevante enhed, fordi besættningsejeren har ansvaret for alle besættningens dyr.

Vurdering af dyrevelfærd er kompliceret, blandt andet fordi der er forskellige holdninger til, hvad der er vigtigt for god dyrevelfærd. Der er udviklet flere forskellige klassifikationer af dyrevelfærdsdefinitioner. En meget anvendt klassifikation er vist i figur 1.1. Her klassificeres de forskellige holdninger til dyrevelfærd i tre overordnede synspunkter. Hvis man lægger vægt på biologisk funktion, vil tegn på, at dyret er sundt, trives og er i stand til at reproducere sig, være vigtige. Stor vægt på dyrets følelser (på engelsk: affective state) betyder, at man lægger vægt på, at dyret ikke oplever smerte og ubehag, og at dyret har positive oplevelser, for eksempel i forbindelse med leg. Endelig kan man lægge vægt på dyrets mulighed for at leve et så naturligt liv som muligt, for eksempel med adgang til udeareal, naturlig reproduktion og bevarelse af intakte næb, haler og horn. Der vil, som vist i figur 1.1, typisk være et overlap mellem de velfærdsindikatorer, der inddrages til at vurdere dyrevelfærden i relation til de tre holdninger, men i diskussionen af vægtning af

deres betydning kan der være forskelle. Eksempelvis kan dyrevelfærdsindikatoren halthed hos malkekvæg inddrages i en velfærdsvurdering, der tager udgangspunkt i dyrs følelser, idet halthed kan være smertefuldt. Halthed findes typisk også i velfærdsvurderingssystemer, der tager deres afsæt i dyrets funktion, idet halthed er en sygdom. Endelig er halthed også en parameter af relevans for dyrevelfærdsvurderingssystemer, der fokuserer på dyrs naturlighed, idet halthed påvirker dyrets mobilitet og dermed mulighed for at udøve naturlig adfærd. Et andet eksempel er opstaldning af kalve enten enkeltvis eller i grupper. Opstaldning af kalve i enkeltbokse gøres typisk for at mindske smitte – altså af sundhedsmæssige årsager. Opstaldning i enkeltboks harmonerer dog ikke med dyrets natur, hvorfor det også er lovbestemt, at kalve kun kan opstaldes enkeltvis en begrænset periode af deres liv – og i så fald under forhold, hvor de skal kunne se og røre hinanden.

Husdyrbrugere lægger ofte stor vægt på biologisk funktion, medens lovgivningen ofte tager

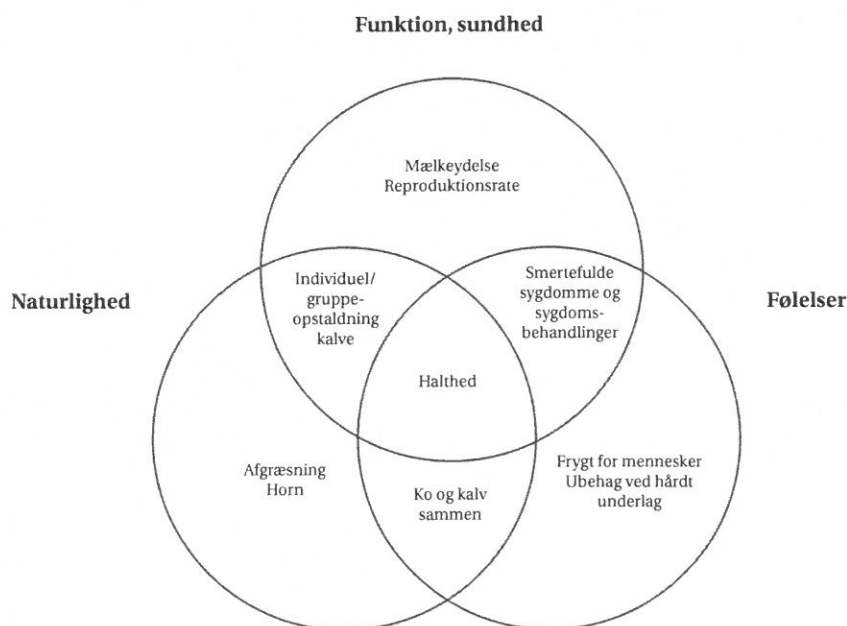
udgangspunkt i dyrets følelser. Studier af borgernes holdninger til dyrevelfærd viser, at naturlighed, for mange, er en vigtig del af dyrevelfærd (f.eks. Sørensen & Fraser 2010).

Dyrevelfærd i en husdyrbesætning kan ikke måles direkte, men må vurderes gennem måling af en række velfærdsindikatorer. Holdingen til dyrevelfærd som beskrevet i figur 1 har betydning for, hvilke indikatorer en vurdering baseres på.

Indholdet og formen på en velfærdsvurdering afhænger ikke kun af holdning til dyrevelfærd, men i høj grad også af formålet med vurderingen. Der er således udviklet velfærdsvurderinger til tre principielt forskellige formål, nemlig beslutningsstøtte for landmanden, certificering og offentlig kontrol (Johnsen, Johannesson & Sandøe 2001).

Formålet med dette kapitel er at introducere forskellige typer af velfærdsvurderingssystemer og diskutere deres anvendelse. Vi giver en kort historisk gennemgang af udviklingen af vel-

Figur 1.1. Illustration af hvordan dyrevelfærdsindikatorer fra en dyrevelfærdsprotokol fokuseret til brug i malkekvægbesætninger kan bidrage til vurdering af dyrevelfærden i relation til en eller flere af de tre forskellige holdninger til dyrevelfærd (modificeret efter Fraser et al. 1997).

færdsvurderingssystemer. Dernæst gennemgås de forskellige typer af informationer, som velfærdsvurderingssystemer typisk indeholder, og problemstillingen omkring aggregering af en velfærdsvurdering introduceres. Vi opsummerer principielt forskellige formål med udvikling af et velfærdsvurderingssystem, og endelig introduceres en diskussion af mulighederne for at anvende velfærdsvurderinger i en kontrolsammenhæng.

Historien bag vurdering af dyrevelfærd på besætningsniveau

Udvikling af metoder til vurdering af husdyrs velfærd på besætningsniveau er foregået over de sidste 30 år. Den første internationale videnskabelige konference om vurdering af dyrevelfærd på besætnings- og flokniveau i øvrigt blev gennemført i København i 1999 (Sørensen & Sandøe 2001). Siden har disse såkaldte WAFL-konferencer været afholdt hvert 3. år med et stærkt stigende antal deltagere. En biblioteksøgning i august 2013 viser, at der siden 2010 er udgivet cirka 400 artikler i internationale videnskabelige tidsskrifter om velfærdsvurdering på besætningsniveau.

Professor Helmut Bartussek og kollegaer i Østrig var de første til at udvikle et sammenhængende system til vurdering af dyrevelfærd på besætningsniveau. Allerede i 1985 udviklede de det såkaldte Tiergerechtheitsindex TGI35 (Bartussek 2001). TGI35 består af en række miljøbaserede indikatorer opdelt i fem grupper: mulighed for bevægelse, mulighed for social kontakt, kvalitet af liggeunderlag, klima og kvalitet af pasning. Hver parameter vurderes på en skala og tildeles en karakter, hvorefter de forskellige karakterer lægges sammen til et samlet indeks, som oprindeligt havde et maksimum på 35. Et TGI beregnes på basis af et enkelt korterevarende besøg i den enkelte husdyrbesætning. TGI er nem at bruge, fordi den ikke kræver mange registreringer, og fordi registreringerne er nemme at lave ensartet over tid og mellem observatører. TGI er også relativt nem at fortolke, fordi de enkelte mål er let forståelige, og fordi hvert mål knytter sig entydigt til et konkret aspekt af dyrevelfærden. TGI-systemet blev senere udviklet i

en tysk version kaldet TGI200 (se også Johnsen, Johannesson & Sandøe 2001).

I Danmark blev der i 1990'erne udviklet et etisk regnskab for husdyrbrug (Sørensen, Sandøe & Halberg 1998). Der blev her udviklet et koncept, hvor der for et husdyrbrug (malkekøer eller svin) blev lavet et årsregnskab, som beskrev, hvordan fire parter: husdyrbrugeren, forbrugeren, fremtidige generationer og husdyrene fik deres respektive interesser tilgodeset. Dyrenes interesser blev beskrevet i form af en velfærdsvurdering. Vurderingen indeholdt såvel dyrebaserede som miljøbaserede indikatorer og dækkede en periode på et år. Dette koncept med et slags årsregnskab har siden dannet basis for udvikling af systemer til vurdering af velfærd i besætninger med malkekøer, søer, økologiske høns og mink.

I England og Wales udviklede dyreværnsorganisationen The Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals (RSPCA) i 1994 i samarbejde med blandt andet Bristol University den såkaldte Freedom Food-ordning, som er en velfærdsstandard, der primært er baseret på miljøbaserede velfærdsindikatorer (Main, Webster & Green 2001).

I 2009 afsluttedes et femårigt europæisk forskningsprojekt, Welfare Quality® (www.welfarequality.net), finansieret af EU's 6. rammeprogram. Herigennem er der udviklet et velfærdsvurderingskoncept, primært på dyrebaserede indikatorer, for produktion af mælk, kalvekød, svinekød, kylling og æg. Protokollerne består af 40-60 indikatorer, som grupperes inden for fire principper og 12 kriterier. Resultaterne fra de fire principper kan aggregeres til en samlet vurdering på en til fire stjerner, hvor fire er bedst. Disse stjerner kan så anvendes af detailkæder til produktdifferentiering. En beskrivelse af Welfare Quality®-projektets opbygning er givet i kapitel 4.

TGI35 har i Østrig haft en betydelig udbredelse og blev i en periode anvendt til offentlig kontrol af økologiske husdyrbesætninger (Bartussek 2001). Freedom Food i England og Wales er an-

vendt som en certificeringsordning, der angiver en dyrevelfærdsstandard (Main et al. 2003). Bortset fra disse to systemer har de udviklede systemer endnu ikke fundet bred anvendelse som beslutningsstøtte for landmænd eller som grundlag certificering.

I forskningsprojektet *Dyrevelfærd i besætninger – Et samspil mellem husdyrbruger og myndigheder (2009-2013)* er der i overvejende grad taget udgangspunkt i Welfare Quality®-konceptet. Forskningsprojektets resultater er indgående beskrevet i de efterfølgende kapitler. Vi vil for nemheds skyld referere til projektet som *Dyrevelfærdsprojektet*.

Hvad indeholder en velfærdsvurdering af en besætning?

En velfærdsvurdering er, som tidligere nævnt, baseret på en række mål, som kaldes velfærdsindikatorer. Der skelnes overordnet mellem to typer af indikatorer, nemlig miljøbaserede indikatorer og dyrebaserede indikatorer. Miljøbaserede indikatorer beskriver forhold omkring opstaldning, adgang til udeareal og management, medens dyrebaserede indikatorer beskriver tilstande ved det enkelte dyr såsom sundhedsstatus og adfærd.

Ved vurdering af dyrevelfærd skal der tages stilling til, om dyrets velfærd skal vurderes over tid eller skal baseres på et øjebliksbillede. Når man ønsker at lave en samlet vurdering af en gruppe af dyr, som findes i en besætning, så kompliceres vurderingen yderligere. Skal man på besætningsniveau arbejde med en gennemsnitsbetragtning? Skal man fokusere på den andel af dyrene, der har det dårligst, eller den andel af dyrene, der har det bedst? Skal besætningens muligheder for at forbedre dyrevelfærden spille en rolle? Dette er nærmere diskuteret i kapitel 5.

Miljøbaserede indikatorer er typisk nemme og hurtige at registrere. Disse indikatorer, der giver information om staldindretning og management, kan bruges til at sige noget om risikoen for dyrevelfærdsproblemer. En velfærdsvurdering baseret på miljøbaserede indikatorer kaldes derfor også for en risikobaseret vurdering.

Der kan skelnes mellem miljøbaserede indikatorer, der beskriver produktionssystemet i snæver forstand, og indikatorer, der beskriver relevante aspekter af management. For eksempel er en beskrivelse af gulvet i en svinesti i form af spalter eller fast gulv en systemindikator, medens en angivelse af belægningsgraden i stien er en managementindikator. TGI-systemerne udviklet i Østrig og i Tyskland er stort set baseret på miljøbaserede indikatorer, ligesom den engelske Freedom Food-ordning også indeholder en stor andel miljøbaserede indikatorer.

Dyrebaserede indikatorer fokuserer på dyrets reaktion på kombinationen af system og management. De dyrebaserede indikatorer kan opdeles i indikatorer baseret på eksisterende data og i indikatorer, der er baseret på data indsamlet til lejligheden. Eksisterende data er typisk data, som er indsamlet til andre formål og ikke med henblik på brug i en velfærdsvurdering. Deres relevans for dyrevelfærd skal derfor vurderes kritisk. I mange lande er der imidlertid eksisterende data, som kan beskrive visse aspekter af dyrevelfærd. Eksempelsvis er der data fra kødkontrol, som kan sige noget om, hvorvidt dyret har været sygt eller skadet under opvæksten. Data om dødsfald og registreringer af sygdomsbehandlinger er andre eksempler på relevante eksisterende data. Vi kalder her indikatorer, som er indsamlet til lejligheden, for primære dyrebaserede indikatorer (se kapitel 2), og indikatorer, der er baseret på eksisterende databaser, for sekundære dyrebaserede indikatorer (se kapitel 3).

Mange velfærdsvurderingssystemer, som omfatter primære dyrebaserede indikatorer, forudsætter, at der bruges eksternt personale til registrering af de dyrebaserede indikatorer. Herudover baseres vurderingen typisk på vurderinger af dyr, der er foretaget ved enkelte besøg i besætningen. Ofte baseres vurderingen kun på en stikprøve af dyrene i besætningen. De enkelte dyrebaserede indikatorer måles som udgangspunkt på individer, men kan også omfatte en gruppe af dyr som for eksempel alle dyr i en boks/sti. At registrere de primære dyrebaserede indikatorer kræver ofte særlige kom-

petencer, og registrering af denne type indikatorer er derfor relativt dyrt. Welfare Quality® er et eksempel på et velfærdsvurderingssystem, som primært indeholder dyrebaserede velfærdsindikatorer indhentet på en stikprøve af dyr ved et enkelt besøg.

Primære dyrebaserede indikatorer kan yderligere opdeles i to grupper, nemlig indikatorer indhentet ved en klinisk vurdering af dyrene og så adfærsobservationer/tests. De enkelte indikatorer kan have varierende præcision (sensitivitet og specificitet), ligesom der kan være forskelle mellem observatører og forskelle mellem vurderinger foretaget gentagne gange af den samme observatør på de samme dyr.

I *Dyrevelvelfærdsprojektet* er der indsamlet såvel primære som sekundære dyrebaserede mål. Derudover er der indsamlet miljøbaserede indikatorer i form af informationer om staldsystem og management.

Aggregering af velfærdsindikatorer

En velfærdsvurdering består af måling af en række velfærdsindikatorer samt stillingtagen til/vurdering af deres niveau og indbyrdes afhængighed. Helt konkret vil man i forbindelse med udpegning af relevante dyrevelfærdsindikatorer inddrage vurderinger af validitet, robusthed og operationalitet. Uanset den overordnede tilgang til en dyrevelfærdsvurdering vil kravet om operationalitet i praksis betyde, at man typisk vil komme til at gå på kompromis med validiteten af ens dyrevelfærdsvurderingssystem. Man må med andre ord veje kravet om reduktion mod kravet om validitet. For at få et samlet billede af dyrevelfærden i en besætning er det derfor nødvendigt at inddrage flere velfærdsindikatorer. Spørgsmålet er, hvor mange velfærdsindikatorer det er nødvendigt at inddrage, og om nogle af disse kan hentes fra eksisterende datakilder, hvilket alt andet lige vil reducere omkostningerne ved velfærdsvurderingen.

Når der er valgt et sæt af indikatorer, kan man indsamle de data, der skal bruges til at lave en vurdering af velfærden i en konkret besætning.

Velfærdsindikatorernes værdier kan eksempelvis være forekomster bestemt ved en klinisk undersøgelse (% halte dyr, % dyr med trykninger etc.).

Ofte er en velfærdsvurdering motiveret af et ønske om at kunne besvare spørgsmål som: Er velfærden samlet set blevet bedre end velfærden i andre besætninger? Eller: Er velfærden i besætningen blevet bedre end før. For at kunne svare på denne type spørgsmål er det nødvendigt at lave en samlet vurdering, hvor velfærdsvurderingen udtrykkes i en enkelt værdi (for eksempel en indeks-værdi mellem 0 og 100). Det kræver, at forekomster i en besætning vægtes i forhold til deres betydning for velfærden. Ved en sådan aggregering af indikatorerne skal der tages mange beslutninger (se kapitel 5):

- Skal der gives 'fuld kompensation'? Det vil sige: kan dårlig velfærd på en parameter kompenseres fuldt ud af god velfærd på en anden parameter?
- Betyder det noget i vurderingen, om forekomsterne rammer forskellige dyr, eller om nogle dyr er belastet af flere velfærdsproblemer?
- Skal der være lineær sammenhæng mellem forekomst og parameterens bidrag til velfærdsindekset?

Vægtning af parameterværdier bestemmes ofte ved ekspertpanelanalyser. Her bliver en udvalgt gruppe af eksperter bedt om at vægte forskellige typer af parametre og deres alvorlighed i forhold til hinanden. Aggregering af velfærd bygger derfor på antagelser, som vil være af værdimæssig karakter (se kapitel 5).

Velfærdsvurdering som beslutningsstøtte for landmanden

Landmænd har i mange år fået registreret deres produktionsniveau som for eksempel mælkeydelse per ko og fravænnede grise per årssø. Dette giver landmanden en mulighed for at sammenligne sig med kollegaer og for at vurdere om han/hun ændrer niveauet over tid. Ligesom landmanden ønsker at kende produktionsniveauet, så har han/hun derfor også en

interesse i at kende besætningens aktuelle velfærdsstatus for på tilsvarende vis at kunne sammenligne sig med andre og vurdere ændringer over tid. Denne interesse har været baggrunden for udvikling af en række velfærdsvurderingssystemer i Danmark såvel som i udlandet. I Danmark har Videncentret for Landbrug, Kvæg udviklet en velfærdsvurdering, som stilles til rådighed for mælkeproducenter (dele af denne protokol beskrives i kapitel 4). Økologisk Landsforening har lavet velfærdsvurderinger for køer og for kalve, som tilbydes økologiske mælkeproducenter.

Velfærdsvurderinger, der er udviklet til beslutningsstøtte for landmænd, vil typisk prioritere information om enkeltindikatorer relativt højt i forhold til aggregerede udtryk for velfærden som for eksempel en indekssværdi. Dette skyldes, at den enkelte indikator giver information, der kan bruges til at identificere konkrete problemer og dermed bidrage til at pege på løsninger. De miljøbaserede indikatorer er ofte nyttige i velfærdsvurderinger målrettet landmanden, fordi de per definition giver information om årsagsforhold.

Velfærdsvurdering som en certificering

Branchen har traditionelt den holdning, at forbrugerne får den dyrevelfærd, som de vil betale for. En forventning om, at markedet vil efterspørge dyrevelfærd, har været baggrunden for en række certificeringsordninger for kød, mælk og æg. Typisk har varen anprist en produktion i et bestemt system såsom Ø-mærket, Dansk Kalv, Skrabeæg osv. Der er også udviklet certificeringsordninger, som baserer sig på velfærdsvurderinger. Den absolut mest ambitiøse på området er Welfare Quality®, der som nævnt har udviklet færdige systemer til svine-, mælke-, æg- og slagtekyllingeproduktion. Dette system er dog indtil nu ikke blevet brugt i praksis til certificering.

Et aggregeret udtryk for dyrevelfærden er en kommunikativ udfordring ved en certificeringsordning. Kunden skal for eksempel acceptere, at dårlig dyrevelfærd på et område kan

kompenseres af god dyrevelfærd på et andet område.

Velfærdsvurdering som grundlag for offentlig velfærdskontrol

Den offentlige kontrol af dyrevelfærd er, som beskrevet i kapitel 6, aktuelt regelbunden med fokus på krav til opstaldning af dyrene og med begrænsede muligheder for rådgivning. Der kan overvejes forskellige alternativer som for eksempel differentieret kontrol og fokus på egenkontrollen. Der er imidlertid også den mulighed at inddrage velfærdsvurdering på besætningsniveau som et redskab, der vil kunne bruges af myndighederne i deres arbejde med at fremme en politisk defineret målsætning om god dyrevelfærd i dansk landbrug og måske også i arbejdet med at kontrollere overholdelsen af eksisterende dyreværnsregler. I slagtekyllingeproduktionen er der allerede inddraget en velfærdsvurdering i lovgivningen. Her vurderes besætningens niveau af trædepudesvidninger ved slagtning af kyllingerne.

I forhold til systemer til beslutningsstøtte for landmænd og certificeringsordninger stiller velfærdsvurderinger til offentlig kontrol større krav om at være bredt socialt accepterede. Tillige skal de være retfærdige. Landmanden, der vælger et system til beslutningsstøtte, kan vælge et system, som svarer til hans/hendes holdning til, hvad god dyrevelfærd er. Certificeringsordningen kan målrettes et segment med en bestemt holdning (for eksempel ønsket om en høj grad af naturlighed).

Velfærdsvurderinger til offentlig kontrol bør tillige have en høj specificitet. Det vil sige, at en husdyrbesætning bør have en meget lille risiko for at blive udpeget som en besætning med uacceptabel dyrevelfærd, selv om dyrevelfærden i virkeligheden er acceptabel.

Kommunikation af og læring om dyrevelfærd og velfærdsvurdering

Begrebet dyrevelfærd har fået stor offentlig og politisk bevågenhed og opfattes som en indiskutabel kvalitet. Det gør kommunikation omkring og definition af dyrevelfærd vigtig for alle

interessenter i husdyrproduktion (landmænd, husdyrbranchen, detailkæder, politikere, forbrugere, dyrevelfærds-organisationer og forskere). Tilsvarende interesser knytter sig til begrebet velfærdsvurdering.

Betydningen af dyrevelfærd for husdyrbrugerne gør uddannelse og efteruddannelse omkring dyrevelfærd som begreb og som 'praksis' vigtig. Undersøgelser i *Dyrevelfærdsprojektet* viser, som beskrevet i kapitel 6, at dyrevelfærd aktuelt spiller en overraskende beskedne rolle i landmandsuddannelsen.

Vurdering af dyrevelfærd på besætningsniveau forventes at spille en stigende rolle i offentlig kontrol af dyrevelfærd, ikke bare i Danmark, men i hele EU. Det må derfor forventes, at vigtigheden af kommunikation omkring og definition af velfærdsvurdering 'flytter' med fra dyrevelfærd til dyrevelfærdsvurdering.

Referencer

Bartussek H (2001). An historical account for the development of the animal need index ANI-35L as part of an attempt to promote and regulate farm animal welfare in Austria: an example of the interaction between animal welfare science and the society. *Acta Agric. Scand. Section A. Animal Science Suppl.* 30, 34-41.

Fraser D, Weary DM, Pajor EA & Milligan BN (1997). A scientific conception of animal welfare that reflects ethical concerns. *Animal Welfare* 6, 187-205.

Johnsen PE, Johannesson T & Sandøe P (2001). Assessment of farm animal welfare at herd level: Many goals, many methods. *Acta Agric. Scand. Section A. Animal Science Suppl.* 30, 26-33.

Main DCJ, Webster AJF & Green LE (2001). Animal welfare assessment in farm assurance schemes. *Acta Agric. Scand. Section A. Animal Science Suppl.* 30, 108-113.

Main DCJ, Whay HR, Green LE & Webster AJF (2003). Effect of the RSPCA Freedom Food

scheme on the welfare of dairy cattle. *Veterinary Record* 153, 227-231.

Sørensen JT & Fraser D (2010). On-farm assessment of animal welfare for regulatory purpose: Issues and possible solutions. *Livestock Science* 131, 1-7.

Sørensen JT & Sandøe P (red) (2001). Assessment of animal welfare at farm or group level. *Acta Agric. Scand. Section A. Animal Science Suppl.* 30, 134 pp.

Sørensen JT, Sandøe P & Halberg N (1998). *Etisk regnskab for husdyrbrug*. DSR Forlag, 216 pp.

Der er et udbredt ønske om at sikre en god velfærd for landbrugets produktionsdyr. Samtidig er der en voksende erkendelse af, at dyrenes velfærd ikke alene sikres af gode rammer for produktionen. Derfor er der brug for redskaber til vurdering af dyrevelfærd på den enkelte besætning. Disse kan blandt andet anvendes af myndigheder i deres arbejde for at fremme god dyrevelfærd hos landbrugets produktionsdyr.

I denne bog beskrives, hvordan forskellige typer af information og data vedrørende dyrene og deres rammer kan indgå, kombineres og ikke mindst aggregeres i en velfærdsvurdering på besætningsniveau. Mulighederne for at anvende velfærdsvurderinger i kontrol-sammenhæng diskuteres på baggrund af antropologiske studier i den aktuelle velfærdskontrol.

CENTER FOR BIOETIK OG RISIKOVURDERING

Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi

Københavns Universitet

Rolighedsvej 25

1958 Frederiksberg C